

“...no és lògic, ni és bo...”

Jordi Pujol

23'15 hores. Alameda Palace. Ciutat de València.

Senyors consellers, senyor alcalde de Sueca, senyors rectors de les universitats, autoritats totes aquí presents, benivolgudes amigues i amics:

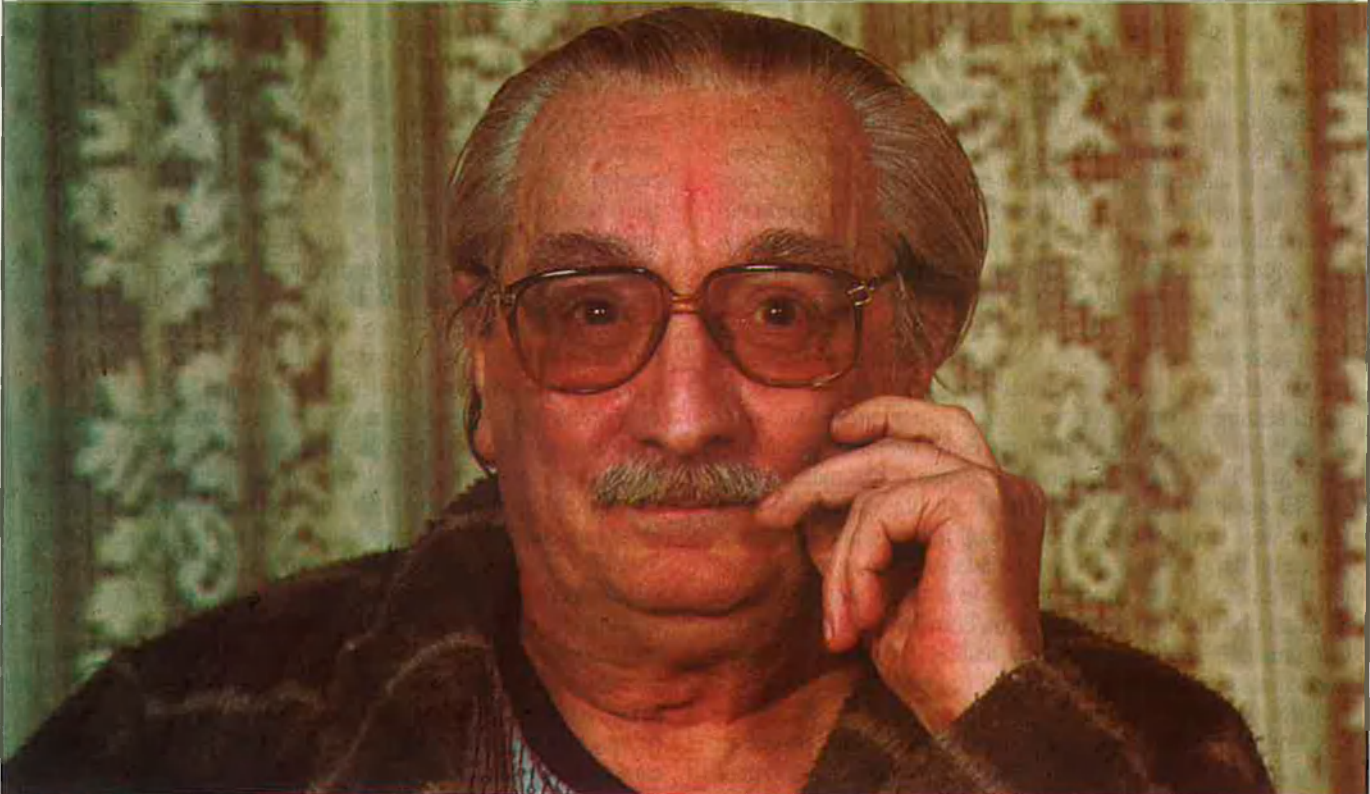
En primer lloc, permetin que felicití els Premis Octubre i els seus organitzadors, durant vint-i-un anys: que els felicití i els agraeixi que ho hagin fet perquè és indubtable que aquests Premis han representat i representen una gran contribució a la nostra literatura i a la nostra cultura. Per tant, moltes gràcies, i per molts anys.

Justament, avui fan aquesta contribució amb l'homenatge que ens conviden a fer a dues grans figures de la nostra cultura, l'escultor Andreu Alfaro i el nostre amic, que ja se n'ha anat, Joan Fuster.

Alfaro ens fa entendre que no tot és la paraula, el sentit estricte de la paraula, el sentit estricte del mot, i que per transmetre un sentiment hi ha altres llenguatges, també, molt entenedors, molt impactants, molt plens d'intensitat: altres llenguatges per transmetre un sentiment col·lectiu, un sentiment col·lectiu valencià, un sentiment col·lectiu català, per transmetre el que és un esforç de qualitat, el que és un esperit d'arrelament i, alhora, una capacitat i una voluntat de projecció. Perquè l'Alfaro, i també en Fuster, és un home de projecció internacional sense haver tingut necessitat de moure's de València, ni d'empeltar res que no fos autèntic en la seva personalitat més primigènica. Un exemple clar que un bon arrelament pot permetre la més gran de les projeccions. Però, avui, Alfaro, m'hauràs de perdonar si dedico molta més atenció en les meves paraules a Fuster o a coses directament relacionades amb en Fuster. A tu, afortunadament, et tenim entre nosaltres per tal de manifestar-te la nostra admiració i la nostra estima. En canvi, en Fuster se n'ha anat i avui vull dedicar fonamentalment les meves paraules a ell i al que ell ha representat. I estic segur que això, Alfaro, tu ho deus d'entendre.

Jo no vaig anar a l'enterrament d'en Fuster quan va morir, al mes de juny, i he pensat que forçosament, per goig i per desig, per una obligació moral, havia de venir a aquest homenatge, tot i que m'hauria agradat –vull subratllar-ho– poder coincidir avui a València, amb el president Lerma. Jo sóc un home molt institucional, entre d'altres raons, perquè represento la principal, més representativa i important institució de Catalunya, i crec que sempre ens hem de moure en aquesta línia institucional els qui representem les institucions. I perquè, de fet, els països van endavant en el grau que aconsegueixen que hi hagi un gran batec popular que pugui ser assumit i interpretat per les seves institucions. És un esforç que ha de fer tothom, naturalment, però, en tot cas, és la meua obligació moure'm en el terreny institucional sense que això no vulgui dir que no entengui, desitgi i promogui tot allò que pugui ser sensibilitat i, fins i tot, una mobilització popular dels esperits. No pel fet que no pugui coincidir avui aquí amb el president Lerma, havia de deixar de fer el que em sembla que havia de fer, que és assistir a aquest homenatge: no m'ho hauria perdonat. Tenia ganes de fer-ho; en primer lloc, tenia ganes de recollir-me al cementiri davant la tomba de Fuster, i, sincerament, encara que Fuster fos agnòstic, resar-li un parenostre: estic segur que ell també ho haurà agraït. Estic content d'haver-ho fet, i, a més, d'haver-ho fet tan ben acompanyat: pel conseller de Cultura de la Generalitat Valenciana, pel de les Illes Balears, per l'alcalde de Sueca i per tantes altres persones d'una manera tan entranyable, amb aquest aire d'emoció que hi havia en el cementiri. Estic molt agraït també per la forma com m'ha rebut i distingit, i en mi a tot el poble de Catalunya, l'Ajuntament de Sueca: agraït pel fet i, també, per la forma, senzilla, sentida i elegant, en què ho ha fet.

No m'hauria perdonat no venir avui aquí, malgrat que hi ha gent que sempre et diu: “més val que no hi vagis encara, a València”. En tot cas, jo no m'ho hauria perdonat, perquè en Fuster ha exercit mestratge en mi, ha estat un mestre meu, amb el contacte

personal i, sobretot, per mitjà dels llibres i de les actituds; perquè tinc la pretensió de pensar que vaig arribar a establir una certa relació d'amistat amb ell; i, després, també, per dues coses que van una mica lligades: tinc la sensació que els últims anys de Fuster van estar presidits per una certa amargor, i ens hauríem de preguntar per què, i quines són les responsabilitats de cadascú, -d'ell mateix, potser també alguna-. ¿Què sabem d'aquesta amargor? Als amics, ens sap greu de constatar que potser hi va haver això. L'altra cosa és un deute meu. El deute és aquest: l'any 1983 la Generalitat de Catalunya va concedir la medalla d'or a en Fuster, conjuntament amb el senyor Moll. No he pogut trobar el discurs de Fuster d'aquell dia. És una pena -l'hem de buscar-; però sí que he trobat el meu discurs, pronunciat d'una manera improvisada després del seu discurs. En el meu discurs hi ha el següent paràgraf, que ens dóna idea del que va dir ell: "Em sap greu de vegades que diguin, com ara acaba de dir en Fuster, una cosa en la qual deu tenir raó, però em sap greu, quan parla d'una possible indiferència o passivitat del Principat de Catalunya, i d'una manera molt especial de Barcelona -respecte al País Valencià volia dir-. I potser té raó. Em resulta fàcil d'entendre que nosaltres -els catalans- no sabem ben bé quina és la manera com podem servir a aquesta nostra unitat lingüística i cultural. Voldria que quedés ben clar que, si alguna vegada ha semblat que hi ha hagut algun desinterès per part nostra envers aquests temes, no és pas perquè realment hi hagi aquest desinterès, sinó simplement perquè voldríem fer les coses de tal manera que no fossin gens ni mica contraproduents". Bé, Fuster se'n va anar una mica amargat. Em sembla que, entre altres components d'aquesta amargor que em sembla endevinar, hi podia haver el fet que tots plegats no fèiem ben bé el que havíem de fer.

Senyores i senyors, nosaltres hem estat molt prudents, i hem pensat que les iniciatives no havien de sorgir de nosaltres mateixos, però al final s'arriba a una situació en la qual jo, d'ençà que sóc president de la Generalitat, o sigui en dotze anys, he estat

més vegades a Santiago de Compostel·la i a Saragossa que a València. Això, simplement, és absurd. Hi ha alguna cosa que no acaba de funcionar quan passa això. No té sentit, no en té cap. Jo parlava a en Fuster aquell dia en nom de la prudència, però hem de tenir ben present una cosa: ser prudent no vol dir només ser caut, prudent exactament vol dir ser assenyat, o més exactament vol dir ser savi. Un home prudent és un home savi. I aleshores jo em pregunto: ¿seríem savis si no féssim l'esforç de veure què passa, per què es produeix aquesta situació tan andòmla? ¿Seria ser savi persistir en aquesta actitud tan, evidentment, poc normal? ¿Seria ser savi no capbussar-nos, no mirar d'aprofundir en les raons dels recels que hi pugui haver? ¿Seria ser savi per mi, com a president de la Generalitat de Catalunya, i per als catalans en general, no analitzar les possibles responsabilitats de Catalunya -tothom té les seves- en aquesta situació? No ho seria, no seria ser prudent, no seria ser savi. Jo, amb tota sinceritat ja que avui quasibé obligadament havia de venir per quedar mínimament tranquil amb mi mateix, amb la fidelitat que dec a la memòria d'en Fuster, i també a l'amistat de l'Alfaro, ja que havia de venir per una cosa tan entranyable i tan profunda, parlem d'això, diguem-ho. Ara aquí, aquesta nit, no és el lloc, ni el moment de trobar les respostes, però sí de dir ben clar i ben net: no és lògic, ni és bo. Perquè tenim tantes coses en comú, tants objectius comuns, tanta història en comú, tenim aquest fet bàsic de la llengua i de la seva unitat. Perquè aquest sí que és un punt en el qual seria tremendament imprudent, que vol dir poc savi -el contrari de la prudència és l'estultícia-, no dir ben clar i ben net i amb tota rotunditat que la llengua que es parla al Principat de Catalunya i la llengua que es parla al País Valencià és la mateixa llengua... I que es pot dir com es vulgui, en un lloc i en un altre, i no serà el primer cas. Durant molts i molts anys flamencs i holandesos han parlat la mateixa llengua: amb petites, molt petites diferències, certs arcaïsmes en la llengua flamenca, conseqüència d'una evolució històrica i administrativa diferent, però la mateixa

llengua. No més diferències que les que hi pugui haver entre el català que es parla per exemple al Pirineu i el que es parla a les comarques de Tarragona. I els uns deien que parlaven flamenc, i els altres deien que parlaven neerlandès. Ara, últimament, s'han posat d'acord i diuen que tots parlen el neerlandès, però la mateixa unitat, la mateixa força ja existia: mai a ningú no se li va ocórrer de dir que l'holandès o el flamenc eren parlats per quinze milions, tothom sempre va entendre que eren parlats per vint milions, quinze d'holandesos i cinc de flamencs. Tampoc mai no se'ls va ocórrer als holandesos, des del seu Estat, mirar d'interferir-se en els afers interns de Flandes, ni tampoc mai els flamencs varen pretendre, des de la seva sòlida realitat nacional flamenca, intentar interferir en els afers interns, polítics o socials d'Holanda. El sentiment d'unitat va existir i així es van presentar davant del món. Ara fa pocs dies —crec que és bo subratllar-ho— el ministre Solé Tura deia: “No, si jo ja ho sé, que és una mateixa llengua. El que passa és que els tribunals m'obliguen a publicar el text en dues llengües encara que hi hagi només una sola diferència, en un llarg paràgraf, en una paraula sola que, a més, tant es pot dir en català com en valencià de la mateixa manera”. Quan ell mateix ho diu, i nosaltres ho diem, i ho diuen els historiadors, i ho diuen els filòlegs, i ho diu la realitat, i suposo que vostès m'estan entenent absolutament del tot i jo parlo català en aquest moment, això sí que s'ha de dir.

No vull aturar-me només en aquestes coses en comú perquè en tenim tantes i tantes altres. Són tantes les pistonades, són tantes les passades que es perden a base de no entendre això. Vostès volen el TGV, ¿oi? ¿Per on es pensen que ha de passar el TGV que ha d'arribar a València? ¿Per on es pensen que ha de passar? ¿Per Irun? No, passa per la Jonquera, i passa per Barcelona. Qui no entengui que hi ha d'haver una col·laboració, i que en aquest cas és més necessària per al País Valencià que per a la mateixa Catalunya, perquè per Catalunya ja ho sabem que hi passarà, qui no ho entengui no és prudent en el sentit que dèiem abans. Un altre exemple, és el d'aquesta discussió sobre si hem d'orientar l'economia espanyola en el sentit del que se'n diu l'economia financera o en el de l'economia productiva, que vol dir basar l'economia d'un país en la seva indústria, en el seu turisme o en la seva agricultura... ¿En què es pot basar l'economia catalana? En això: en la indústria, l'agricultura i el turisme. ¿En què es pot basar l'economia del País Valencià? Doncs en això: en l'agricultura, en la indústria i en el turisme. No en els plantejaments que en podríem dir d'economia estrictament financera. Coincidim. No per res. Sinó perquè, de fet, hem tingut un desenvolupament una mica desfasat en el temps però molt similar. Això fa també que nosaltres tinguem una força de societat civil que no existeix en molts altres indrets d'Espanya: la societat civil és el resultat d'una evolució de l'estructura econòmica que tenim més similar que d'altres. Passa, també, amb la necessitat que tenim de projecció internacional o d'integració europea feta d'una determinada manera. I, de fet, deixant de banda determinades declaracions dels uns o dels altres o de petits errors tàctics que es puguin produir, ¿és que els problemes de finançament autonòmic que tenim nosaltres els catalans no són idèntics als que tenen vostès, els valencians? Ho són. Tenim una absoluta i, de fet, obligada necessitat d'aliança. A Europa també. Per exemple, la discussió sobre quins són els grans eixos econòmics que ens interessa que es desenvolupin, si el gran eix, el més fort, el més poderós que hi ha hagut sempre a Europa, és el que comença a Amsterdam i arriba a Milà, o bé el que en podríem anomenar eix atlàntic, que comença a Portugal i va pujant per la costa del Cantàbric i per la costa de l'Atlàntic, o

bé si és important que agafi força una projecció cap a Europa de l'Est, o si el que interessa és que agafi força la Mediterrània nord-occidental, que és la que comença a València-Alacant i acaba al nord d'Itàlia. ¿Què és el que ens interessa? ¿A nosaltres quin és el que ens interessa? Amb nosaltres vull dir els valencians i els catalans: el mateix, evidentment. Exactament el mateix. I com això, podríem anar dient tantes i tantes altres coses. Diu: hi ha una crisi del turisme, hi ha una crisi del turisme mediterrani. És el mateix el turisme de Benidorm que el turisme de Lloret, amb els mateixos problemes, amb les mateixes falles, amb les mateixes crisis. És el mateix. Bé. Si totes aquestes coses que comencen en la llengua i en la nostra història comuna de set o vuit-cents anys i acaben en el turisme de Benidorm i de Lloret, no les sabem entendre, i resulta que ens segueix sent més fàcil, i més important, parlar de no sé quins problemes de Santiago de Compostel·la que no pas de Barcelona o València, no serem prudents. Dic, naturalment, tot això amb una enorme simpatia, afecte i, a més, amb consideració i respecte i cap mena de voluntat d'interferència en res. Si sembla que convé que continuï havent-hi poca relació, podem seguir per aquest camí, evidentment, perquè de tota manera el País Valencià va bé i Catalunya també, però potser podríem anar millor. Sobretot en un moment en què els desafiaments que tenim són tan importants, els reptes que tenim són tan greus, pels canvis de la tecnologia, pels canvis dels mercats, pel que representa la integració europea, pel que representen tots els canvis que es produeixen a Espanya mateix: tot això és tan important, tan gros, tan profund, tan d'un cert sentit revolucionari, que tot el que pugui ser enfrontar-s'hi amb el màxim possible de cooperació seria molt positiu.

En homenatge a en Fuster, i a l'Alfaro, que estic segur que ha estat sempre un home molt identificat amb el nostre amic Fuster; en homenatge a aquestes persones, el que tenim afortunadament entre nosaltres i el que se'n va anar, a Sueca aquesta tarda, deia jo que potser podria ser el moment d'una reflexió serena i generosa entorn del que Fuster ens va deixar, perquè ell, més que ningú a València i també a Catalunya, és qui durant els últims vint-trenta anys ha treballat en el tema de la nostra identitat. Vulgueu o no, el que pensem sobre això, i el que diem i les preses de posició, totes giren entorn d'ell, en un sentit o un altre, a favor o en contra, però, de fet, qui ens ha deixat un cos de pensament més complet, més coherent i més travat, que ens obliga a pronunciar-nos respecte a ell i entorn d'ell, ha estat en Fuster. Com que, per altra banda, ho va fer amb una gran honestedat, i amb una gran qualitat, el seu és un treball de d'exigència i de rigor, per la qual cosa aquesta reflexió tindrà un avantatge inicial, que és el de poder arrencar d'un treball que realment serà molt valuós. De tot això, nosaltres, si ho fem amb la mateixa honestedat que ell, podrem treure'n molt bon profit. M'agradaria que tots vostès veiessin en les meves paraules una actitud de comprensió, perdó, d'intent de comprensió envers tots els problemes, una actitud humil. Penso que alguns dels que tenim plantejats són culpa nostra, nostra vull dir dels catalans, bona part. M'agradaria que veiessin, per tant, en el que els estic dient no pas l'expressió d'algué que parla molt segur d'ell mateix, sinó simplement d'algué que creu que té l'obligació personal, però com a representant del seu poble, de plantejar els problemes d'aquella manera que poden plantejar-se, per tal de trobar-hi solució, que és amb generositat, amb humilitat i sobretot amb una gran voluntat de comprensió i, sobretot, de comprensió dels altres. Em sembla que si ho sabéssim fer així, fariem un bon homenatge al nostre amic Alfaro, i d'una manera molt, molt especial al nostre amic Fuster. Gràcies per la seva atenció.